

**DARS JARAYONIDA HAMDA PSIXOLOGIK O'YINLAR ORQALI
BOSHLANG'ICH SINIF O'QUVCHILARNI KASB-HUNARGA
YO'NALTIRISH USULLARI**

Mavlonova Latofat Inomjonovna

Namangan viloyati Pop tumani 47-maktab amaliyotchi psixologi

Annotatsiya: *Farzandlarimiz mustahkam bilim, ko'nikma va malakalarga ega bo'lishlari uchun, albatta, ularni kichik yoshdanoq har bir fanga qiziqtirish zarur. Bunda o'qituvchi mahorati nihoyatda muhim ahamiyatga ega.*

Kalit so'zlar: *Kasb, kichik maktab yoshi, psixodiagnostika, psixokorreksiya, kommunikatsiya.*

KIRISH

Ma'lumki bola boshlang'ich sinfga qabul qilinib, maktab ostonasida ilk qadam qo'ygan bolaning faoliyatida o'yin asosiy o'rinni egallaydi. O'yin ularning eng sevimli mashg'uloti bo'lib, ular har qanday mashg'ulotni o'yin bilan uyg'unlashtirishga harakat qiladilar. Shunday ekan o'qituvchi o'quvchi faoliyatidan ularning sevimli mashg'uloti - o'yinni siqib chiqarmasdan, undan maqsadga muvofiq foydalanish bilan ta'lim jarayonining samaradorligini oshirishga imkon beradi.

Farzandlarimiz mustahkam bilim, ko'nikma va malakalarga ega bo'lishlari uchun, albatta, ularni kichik yoshdanoq har bir fanga qiziqtirish zarur. Bunda o'qituvchi mahorati nihoyatda muhim ahamiyatga ega. Boshlang'ich sinf o'qituvchisi bolalarning yoshi va psixologik xususiyatlarini puxta o'rgangan holda ta'lim-tarbiya jarayoni samaradorligini oshirish ustida tinimsiz izlanishi, o'zidagi bor bilimni mahorat bilan ishga solishi zarur. Boshlang'ich sinflarda o'quvchilarning psixologik holatini yaxshilash, ularni turli zo'riqlardan asrash, bilimlarini turli o'yinlar orqali mustahkamlab borish muhim ahamiyat kasb etadi. Bunda o'quvchilarni ziyraklikka, chaqqonlikka hamda fikrni to'g'ri va aniq ifoda

etishga qaratilgan o'yinlardan foydalanish mumkin. Shu bilan birga, tanlangan o'yinning o'tilayotgan mavzuga mos kelishi, qulayligi, ko'zlangan natijaga olib kelishi ham muhimdir. Bu esa o'qituvchining kasbiy mahoratiga, maqsadni to'g'ri belgilay olishiga ham bog'liq. Boshlang'ich ta'limda motivlar hosil qilishda didaktik o'yinlarning o'rni beqiyosdir. Yuqorida aytilgan fikrlarga hamohang o'qish, ona tili, matematika fanlarida qo'llasa bo'ladigan, o'quvchilarni topqirlikka, ziyraklikka va fikrlashga undaydigan, ularning ijodiy faolligini oshirishga qaratilgan o'yinli usullarni keltiramiz. « U kim? Bu nima? » Stol ustiga bir qancha predmetlar terib qo'yiladi. o'qituvchi shu predmetlardan birortasini ta'riflaydi, o'quvchilar shu belgilar asosida gap nima haqida borayotganligini topadilar. Bu o'yinning afzallik tomoni shundaki, undan dars davomida o'quvchilar diqqatini jamlash, qo'llariga dam berish maqsadida yoki yangi tovushlar bilan tanishtirish, ona tili darslarida yangi mavzuni bayon qilish jarayonida ham foydalanish mumkin.

Bunda o'qish va tabiatshunoslik darslarini o'qitishda fanlararo integratsiyani amalga oshirishning asosiy maqsadi-boshlang'ich maktabdayoq tabiat va jamiyat haqida yaxshi tasavvur hosil qilish va tabiatdagi olam, ularning rivojlanishi qonunlariga o'z munosabatini shakllantirishdir. Shunday ekan bolalarni har xil dars mashg'ulotlari orqali ularda kasbiy ko'nikmalarni rivojlantirish lozim.

Buning uchun albatta quyidagi masalalarga jiddiy e'tibor qaratish kerak . Ilm-fan yutuqlari va ularning insonlar hayotidagi o'rni rivojlangan mamlakatlar maktab ta'limi mazmuni va strukturasiga ta'sir o'tkazmay qolmaydi.

Mamlakatimizda ta'lim sohasida olib borilayotgan islohotlar natijasida o'quv soatlari keskin qisqartirildi, o'quv materiallari mazmuni modernizatsiya qilindi. Bilimning integratsiyalashgan (ko'rgazmali) tarmog'ida integratsiyalashning usul va vositalari: ta'lim rejasidagi o'qitish joyida: vaqtning hajmiga qarab shu kursni to'la o'zlashtirish vaqti o'quvchilarning o'zlashtirish darajasi: ko'p maqsadli va rang-barangliligi hamda ko'p funksiyaga egaligi bilan tavsiflanadi. Kasbga yo'naltirish o'quvchilarda fikrlash qobiliyatining xar hil

tiplarini shakllantirish, bu esa bilim (anglash) jarayoni bilan chambarchas bog'liqdir. Masalan, o'qish, tabiat, rasm darslarini bitta umumiy darsga birlashtirish. Odatda, bunday kurslarning mualliflari tabiiy fanlar materiallarini birlashtirib, ularni bir ma'lum tizimga keltirishadi va o'z kurslarini integrativ yoki kompleks (umumiy) deb ataydilar.

Ko'rinib turibdiki, boshlang'ich ta'lim tizimidagi tabiiy fanlar bolada tabiatga bo'lgan munosabatni anglatadi. Boshlang'ich sinflarda o'qish va tabiatshunoslik fanlarini o'qitish metodikasi haqida yuqoridagi boblarda alohida to'xtalib, o'qitishning o'ziga xos jihatlari va undan samarali foydalanish- ta'lim sifatini yaxshilashi natijasida o'quvchilar bilimini boyitib borilishi ko'zda tutiladi. Boshlang'ich sinf o'quvchilarini kasbiy tanlovlari ulaning o'yin faoliyatlari orqali xam bilib olish mumkin. O'qish va tabiatshunoslik darslarini o'qitishda fanlararo aloqadorlikni amalga oshirishning asosiy maqsadi — boshlang'ich maktabdayoq tabiat va jamiyat haqida yaxshi tasavvur hosil qilish va tabiatdagi olam, ularning rivojlanishi qonunlariga o'z munosabatini shakllantirishdir. Mana shuning uchun ham boshlang'ich sinf o'quvchisi predmet yoki voqealik hodisalarning bir necha tomondan ko'rishi va tasavvur qila olishi muhimdir. O'qish va tabiatshunoslik darslarini o'qitishda fanlararo aloqadorlikni amalga oshirish, mavzularni o'zlashtirish va olamdagi bor narsalar qonuniyatlarini tushunishda ta'limga integratsiyalashgan yondashuv metodik asos bo'lib xizmat qiladi. Bunga turli darslar tushunchalariga ko'p marta qaytish, ularni chuqurlashtirish va boyitish, shu yoshga tushunarli bo'lgan muhim belgilarni aniqlash orqali erishish mumkin. Ya'ni, yaxshi shakllangan tuzilish va o'tkazish tartibiga ega bo'lgan, tarkibiga shu o'qish va tabiatshunoslik o'quv predmetiga tegishli bo'lgan tushunchalar guruhi kiritilgan har qanday dars integratsiyaga asos qilib olinishi mumkin.

Aloqalarni o'rnatish psixologik va metodik asos bo'lgan integratsiyalashgan darslar tizimini ishlab chiqish va sinovdan o'tkazish zaruriyatini keltirib chiqarmoqda. O'qish va tabiatshunoslik darslarini o'qitishda fanlararo aloqadorlikni amalga oshirish, shu bilan birga fanlararo aloqalar dars

tarkibi darajasida o'rgatilishi va zaruriy o'qitish vositalari bilan ta'minlanishi kerak. Tadqiqotimiz davomida o'qish va tabiatshunoslik darslarini o'qitishda fanlararo aloqadorlikni amalga oshirishda faol aqliy faoliyatga yordam beruvchi omillar — integratsiyalash uchun fanlarning ma'qul birlashishi, o'qituvchi va o'quvchi harakatlarining mos kelishi, bolalarning yosh imkoniyatlarini hisobga olgan holda mazmun, metod, usullarni tanlashdan iborat. Buning uchun avvalo, qaysi mavzular integratsiyalash uchun mos kelishini aniqlab olishimiz kerak. Bunday darslarning negizi o'qish va tabiatshunoslik fanlari asosiy mavzulari mazmunining yaqinligi va mantiqiy aloqalari. Shunday ekan bola rivojlanish davrida ekan uning kasbiy faoliyat bilan bog'liqlik xolatlari bolalikdan rivojlanib boradi. Shundan ko'rinib turibdiki o'quvchilar bilan olib boriladigan ta'lim tarbiya masalasida eng avvalo kasbga yo'naltirish ishlarining samaradorligi sezilarli darajada bo'lishi lozim. Chunki inson hayot davomida muntazam ro'llar almashinuvi bilan to'qnashadi. Bu ro'llar ijtimoiy va shaxsiy turlarga bo'linadi. Qachondir farzand, ota ona kabi ro'llar almashinuvi sodir bo'ladi, ijtimoiy ro'llar asosida esa egallagan kasblar ahamiyatli hisoblanadi.

XULOSA

Xulosa sifatida qayd etish mumkinki, o'quvchilarni o'z vaqtida to'g'ri kasbga yo'naltirish mamlakat taraqqiyotining kafolatidir.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. G'afforova T. Boshlang'ich ta'limda zamonaviy pedagogik texnologiyalar. – Toshkent: Tafakkur, 2011. – 160 b.
2. Haydarov Q., Nishonov S. Tabiatshunoslik asoslari va bolalarni atrof tabiat bilan tanishtirish. —T., 1992.
3. Belskaya Y.M., Grigoryans A.G. Tabiatshunoslikni o'qitish. —T., 1986.
4. 29. Belskaya Y.M., Grigoryans A. G. Tabiatshunoslikni o'qitish (3-qism). -T., 1988.
5. Internet materiallari